

Polska historia kartografii – próba oceny ostatnich 40 lat

1. Wprowadzenie

Pochylając się nad charakterystyką środowiska historyków kartografii trzeba już na wstępie skonstatować, że jego struktura jest nadzwyczaj złożona, i to zarówno pod względem wykształcenia, jak i miejsca zatrudnienia. Choć pojęcie „historia kartografii” narzuca potencjalną dominację środowiskową historyków, to jednak zainteresowanie historyków tego typu źródłami jest stosunkowo niewielkie. Większą aktywność w tym zakresie wykazują geografovi i specjaliści z dziedzin pokrewnych geografii oraz osoby wywodzące się ze środowiska bibliotekarzy i archiwistów. Ci ostatni w przeszłości tworzyli liczną i aktywną grupę badaczy dawnych map, dziś – pomimo bezpośredniego dostępu do źródeł kartograficznych – są w mniejszości. Zauważa się natomiast bardziej aktywny, niż to miało miejsce wcześniej, udział w badaniach nad dawną mapą historyków sztuki, konserwatorów, architektów i nauczycieli, którzy zazwyczaj z pierwszego wykształcenia są historykami bądź geografami.

Analizując ośrodki, w których prowadzone są badania, należy wskazać kilka ośrodków centralnych, emanujących w przeszłości i współcześnie aktywnością w zakresie historii kartografii, a także kilka miejsc, w których z materią dawnych map zmagają się pojedynczy badacze. Na mapie aktywności historyków kartografii można, niestety, znaleźć również takie ośrodki, których znaczenie jest już wyłącznie historyczne. Niemniej faktem jest, że w tych ośrodkach badania nad historią kartografii zakończyły odejścia badaczy z przyczyn naturalnych, a nie z powodu porzucenia przez nich badań.

Spośród ośrodków, w których prowadzone są badania z zakresu historii kartografii, na pierwszym miejscu należy wymienić Wrocław, w którym przede wszystkim dzięki działalności takich osób, jak Bolesław Olszewicz i Julian Janczak można mówić o wrocławskiej szkole historii kartografii¹. Badacze z Wrocławia

¹ Szerzej zob. T. Bogacz, B. Konopska, *Historia kartografii we Wrocławiu czy wrocławska szkoła historii kartografii?*, w: *Szkoły, ośrodki i twórcy polskiej historii kartografii. Monografia jubileuszowa Zespołu Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki PAN w czterdziestolecie istnienia*, red. T. Bogacz, B. Konopska, „Z Dziejów Kartografii” t. 20, 2016, s. 25–45.

stanowią najliczniejszą i najaktywniejszą grupę wśród współczesnych historyków kartografii, z których część zasiliła i obecnie reprezentuje inne ośrodki naukowe niż wrocławski (poznański, warszawski, lubelski).

Na drugim miejscu wymienić należy ośrodek warszawski, od początku mocno eklektyczny, ale także stosunkowo licznie reprezentowany przez środowisko akademickie, Bibliotekę Narodową i Zamek Królewski. Tu głównymi animatorami badań z zakresu historii kartografii byli Józef Babicz, Bogusław Krasowski i Stanisław Pietkiewicz.

Zdecydowanie mniejsze znaczenie niż przed laty mają Toruń i Poznań, choć w tych ośrodkach wciąż drzemie duży potencjał. Całkowicie zmarginalizowane zostały natomiast Kraków, Gdańsk, Olsztyn i Lublin. Ośrodki te wciąż łączą się z nazwiskami Jana Szeligi, Lucyny Stoksik, Jadwigi Bzinkowskiej i nieżyjących już Edwarda Sznajdra, Marii K. Szacherskiej, Stefani Gurby i Mieczysława Sirki. Na stałym poziomie aktywności utrzymuje się ośrodek szczeciński, w którym badania z zakresu historii kartografii zainicjował Mieczysław Stelmach.

Przeglądając się strukturze wiekowej środowiska historyków kartografii wyraźnie zauważa się brak młodych badaczy, choć od kilku lat czynione są wysiłki w celu ich pozyskania. Przyczyn tego stanu jest wiele. Jedną z nich prawdopodobnie jest zaniechanie lub ograniczenie wykładów z historii kartografii i kartografii na studiach geograficznych. Ale nie tylko. Przeglądając wykazy tematów prac magisterskich zauważa się coraz mniejsze zainteresowanie problematyką historii kartografii. Na studiach geograficznych paradoksalnie przyczyniły się do tego zmiany ustrojowe, które likwidując cenzurę, dały geografom dostęp do różnego rodzaju danych źródłowych statystycznych i kartograficznych oraz zapewniły swobodę opracowywania map. W okresie ograniczonego dostępu do źródeł, zwłaszcza map topograficznych i kontrolowania działalności kartograficznej, wyraźnie przeważały prace z zakresu reprodukcji i historii kartografii. Podejmowano wątki biograficzne, badając życie i twórczość słynnych autorów map i atlasów, analizowano treść map samoistnych i wydawnictw seryjnych z XIX i XX w. oraz badano ich kartometryczność.

2. Historia kartografii a kartografia historyczna

Na mapie placówek naukowych, związanych z historią kartografii, jasnymi punktami są PAN-owskie pracownie i zatrudnieni w nich akademicy oraz niektóre zakłady uniwersyteckie. Efekty wydawnicze będące rezultatem badań naukowych i jednocześnie obrazem aktywności badawczej tych instytucji, obrazuje mapa, umieszczona na okładce teki najnowszego opracowania w serii „Atlas historyczny ziem polskich”². Zaznaczono na niej miejscowości, dla których opracowano atlasy

² *Atlas historyczny miast polskich*, t. 3 *Mazury*, z. 2: *Ostróda*, red. R. Czaja, Z. Kozieł, oprac. W. Sieradzan, Toruń 2014.

historyczne. Przeważają na niej miasta dawnych Prus i Śląska. Większość z nich wykonano w akademickich ośrodkach naukowych w Toruniu i we Wrocławiu, ośrodkach które wiodą prym w badaniach geograficzno-historycznych. Wykorzystywanie dawnych map w tych opracowaniach zdaje się być jedną z form łączenia dwóch funkcji mapy: jako źródła i jako sposobu prezentacji wyników. Dawne mapy są również jedną z podstaw badawczych Zakładu Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN w Warszawie.

Bliskość historii kartografii i kartografii historycznej powoduje również częste mylenie tych pojęć, a z kolei niesięganie do dawnych map lub nieodpowiednia ich krytyka skutkuje nazywaniem map dawnych – starymi, a bywa, że również historycznymi. O ile w języku potocznym określenie stara mapa w zamian za mapa dawna jest do zaakceptowania, o tyle określenie dawnych map – historycznymi – jest błędem merytorycznym, niestety bywa, że utrwalanym w literaturze. Na ten problem ostatnio zwrócił uwagę Henryk Rutkowski³, wnikliwie recenzując wydany nie tak dawno podręcznik geografii historycznej w serii wspólnej Wydawnictwa DiG i Instytutu Historii PAN „Nauki Pomocnicze Historii. Seria Nowa”⁴. Uznanie określenia mapa historyczna za synonim mapy dawnej wpisuje się w nurt powszechnego mylenia tych pojęć i ignorowania przez historyków, szczególnie młodszego pokolenia, dawnej mapy jako źródła historycznego. Tendencja pomijania źródeł kartograficznych zauważalna jest w kolejnym w tej serii podręczniku nauk pomocniczych historii⁵. Edytorstwu kartograficznych źródeł historycznych (i, przy okazji, ikonograficznych) poświęcono zaledwie kilka stron, nie dostrzegając potencjału tkwiącego w dawnej mapie. Podobnych przykładów jest więcej. Profesor Stanisław Alexandrowicz w swoich wypowiedziach wielokrotnie mówił o historykach jako „kartograficznych analfabetach”. Źródeł tego stanu rzeczy doszukiwał się w wycofaniu w latach 50. XX w. z kształcenia akademickiego geografii historycznej. To z kolei skutkowało pozbawieniem młodego historyka umiejętności krytyki źródeł kartograficznych, a nawet podstaw czytania mapy. Brak umiejętności czytania mapy ma jednak głębsze korzenie, wiąże się bowiem z sukcesywnie ograniczanym dostępem do map topograficznych w okresie PRL, nie tylko na poziomie badawczym i uniwersyteckim, ale również na poziomie edukacji szkolnej⁶.

³ H. Rutkowski, rec., 2014, *Jan Tyszkiewicz, Geografia historyczna. Zarys problematyki*, Warszawa 2014, „Studia Źródłoznawcze”, t. 52, s. 187–189.

⁴ J. Tyszkiewicz, *Geografia historyczna. Zarys problematyki*, Warszawa 2014, szczególnie zob. podrozdz. 1.4.2 Źródła kartograficzne, w którym autor wprost nazywa dawne mapy – historycznymi.

⁵ J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014.

⁶ B. Konopska, *Potencjalna i rzeczywista rola kartografii użytkowej na przykładzie map samochodowych i turystycznych*, w: *Spoleczna i edukacyjna rola kartografii w Polsce*, red. J. Ostrowski, J. Paślawski „Materiały z ogólnopolskich Konferencji Kartograficznych”, t. 26, 2005, s. 55–63.

3. Organizacje naukowe

Organizacjami naukowymi, które skupiają badaczy dawnych map, są Zespół Historii Kartografii, działający przy Instytucie Historii Nauki PAN⁷ oraz Komisja Geografii Historycznej, działająca od niedawna w strukturach Polskiego Towarzystwa Historycznego (wcześniej Komisja przy Komitecie Nauk Historycznych PAN). Faktem jest, że w znacznej mierze ci sami członkowie działają w obu organizacjach. Choć między organizacjami nie ma instytucjonalnej współpracy, to poprzez uczestnictwo tych samych osób podjęte zostało wspólne przedsięwzięcie wydawnicze w formie rocznika „*Studia Geohistorica*” – czasopisma naukowego, poświęconego m.in. geografii historycznej i historii kartografii.

W zakresie działalności Zespołu Historii Kartografii jest przede wszystkim organizowanie ogólnopolskich konferencji historyków kartografii. Odbývają się one w zasadzie corocznie przy współudziale różnych ośrodków naukowych z udziałem miejscowych jednostek organizacyjnych uczelni wyższych, archiwów, bibliotek i in. Efektem konferencji są monografie, zawierające poszerzone wersje większości wygłoszonych referatów. Od 1979 r. wydano pod wspólnym tytułem „*Z Dziejów Kartografii*”⁸ 20 tomów. Zapisem głównych wątków poruszanych we wszystkich wystąpieniach są wydawane od wielu lat „*Streszczenia referatów i komunikatów*”. Oprócz wspomnianych monografii w dorobku piśmienniczym Zespołu Historii Kartografii jest kilkanaście innych pozycji, w tym reedycje i materiały pozostałe po Bolesławie Olszewiczu⁹.

Mówiąc o formalnych organizacjach nie należy zapominać o pewnym wkładzie Oddziału Kartograficznego Polskiego Towarzystwa Geograficznego (PTG). Na konferencjach naukowych i w publikacjach pokonferencyjnych PTG niemal zawsze znajdują się artykuły poświęcone dawnym mapom, zaś afiliowany przy Towarzystwie „*Polski Przegląd Kartograficzny*” do niedawna był jedynym periodykiem, w którym publikowane były artykuły z historii kartografii. Obecnie częściowo uzupełnia go wspomniany rocznik „*Studia Geohistorica*”. Jednym z podmiotów wydających „*Studia Geohistorica*” jest Zespół Historii Kartografii.

Historia kartografii jest dziedziną interdyscyplinarną i – jak już wspomniano – dawnymi mapami zajmują się zarówno humaniści, jak i przyrodnicy, którzy posługują się warsztatami swoich dziedzin podstawowych. Różnice w przygotowaniu do badań wynikają zazwyczaj z ich podstawowego wykształcenia, niewielu z nich łączy obydwie. Stąd od wielu lat zgłaszane są postulaty wzajemnego poznania i wymiany warsztatowej. Należy jednak przyznać, że kilkakrotnie już podej-

⁷ O Zespole zob. *Czterdziestolecie Zespołu Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk*, „*Z Dziejów Kartografii*” t. 19, red. T. Bogacz, B. Konopska, Warszawa 2015.

⁸ Część z materiałów pokonferencyjnych ukazała się niezależnie od serii „*Z Dziejów Kartografii*”, np. w „*Czasopiśmie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*”.

⁹ Pełny wykaz publikacji w: *Czterdziestolecie Zespołu...*, op. cit.

mowane próby nie dają oczekiwanych rezultatów i warsztaty te w dalszym ciągu nie przenikają się.

4. Charakter badań

Prowadzone w ostatnich latach badania z zakresu historii kartografii cechuje krótkoterminowość; w zasadzie nie ma projektów, które miałyby charakter monograficzny i ciągły, prowadzony przez kilka lat i realizowany przez zespół badawczy¹⁰. Najczęściej czas badań jest podporządkowany realizacji grantu i kończy się wraz z opublikowaniem badań. Popularne są projekty, w których dawna mapa stanowi podstawę źródłową, polegającą na edycji konkretnego zabytku w formie cyfrowej lub faksymilowej. Mają one różny charakter, od pojedynczego wydawnictwa, opatrzonego co najwyżej komentarzem merytorycznym, po rozbudowane, wielotomowe wydawnictwa, których integralną częścią jest cyfrowa i interaktywna wersja mapy. W tym drugim przypadku przywołać należy prace nad tzw. mapą Miega, realizowane przez zespół badaczy z Krakowa i Warszawy, a który obejmuje nie tylko samą mapę, ale i obszerny, towarzyszący jej materiał opisowy¹¹. Projekty te najczęściej odzwierciedlają kierunki grantowe i możliwości finansowe, jakie dają konkursy ministerialne, niż faktyczne zainteresowania badaczy.

Znakomita większość artykułów i referatów wygłaszanych na konferencjach dotyczy pojedynczych obiektów kartograficznych, atlasów lub zespołów map. Wiele z nich to typowe komunikaty o instytucjach, charakteryzujące ich zbiory lub konkretne zabytki. Ta cenna wiedza wprawdzie nie rozwija badań, ale stanowi punkt odniesienia do dalszych prac. Na drugim biegunie jest sytuacja, kiedy komunikat bywa wygłaszany wielokrotnie podczas kolejnych spotkań naukowych. Raz rozpoznany zabytek lub zespół staje się wówczas „wizytówką” naukowca.

Wynika to zapewne z zarysowanego wyżej problemu braku zajęć z historii kartografii w kształceniu akademickim. Wszyscy historycy kartografii dziejami dawnych map i atlasów zajmują się „przy okazji”, pracując równolegle nad innymi zagadnieniami badawczymi, prowadząc zajęcia dydaktyczne lub wykonując inne zawodowe zadania w instytucjach nauki i kultury, w których są zatrudnieni. W niektórych przypadkach wykład z historii „mappografii” jest prowadzony albo w ramach wykładu monograficznego albo jako część innego przedmiotu (nauk pomocniczych historii, historii powszechnej i in.). Podobnie przedstawia się kształcenie na studiach o profilu geograficznym. W zasadzie zniknął przedmiot „historia kartografii”, a w niewielu uczelniach pozostało w samodzielnej postaci „kartoznawstwo”. Efektem tych działań jest pogłębienie braku umiejętności

¹⁰ Wcześniej o tym: R. Skrycki, *Współczesne badania nad historią kartografii w Polsce*, w: *Znowuż „z kuferkiem i chlebakiem...”*, red. B. Konopska, J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, Wrocław 2014, s. 132.

¹¹ W. Bukowski, A. Janeczek, *Mapa józefińska Galicji (1779–1783) w przededniu edycji. Przedmiot i założenia programu wydawniczego*, „Studia Geohistorica”, t. 1, 2013, s. 91–112.

czytania map nie tylko dawnych, ale również brak umiejętności dotarcia do nich poprzez wykonanie kwerendy bibliotecznej lub archiwalnej. Przekłada się to na coraz rzadsze korzystanie ze zbiorów specjalnych w bibliotekach czy archiwach. Niska frekwencja w tych instytucjach nie sprzyja ich rozwojowi, tracą one samodzielność lub nie prowadzi się w nich projektów badawczych.

Powrót do programów studiów geografii historycznej (jako nauki pomocniczej historii), co często postulował przywołany wyżej Stanisław Alexandrowicz, umożliwiłby przywrócenie zainteresowania historią kartografii, choćby w formie kursu. Mapa bowiem dla geografii historycznej jest podstawowym źródłem. Tego typu kurs jako fakultatywny byłby realizowany – na przykład – w ramach źródłoznawstwa lub wykładów monograficznych na studiach historycznych lub kartoznawstwa na studiach geograficznych. Pozwoliłby on przybliżyć młodym historykom ten typ źródeł i w dalszej perspektywie – zainteresować badaniami naukowymi w tym kierunku.

5. Mapa jako przedmiot badań

Najczęstszą formą opracowań pojedynczych zabytków, a szczególnie ich zespołów (kolekcji, zbiorów, zasobów archiwów lub bibliotek) jest katalog. W literaturze zachodniej bardzo często katalogi przyjmują formę pośrednią między klasycznym katalogiem, wymieniającym poszczególne obiekty, a monografią z obszernym wprowadzeniem merytorycznym, w której część katalogowa stanowi integralną część, na ogół jako załącznik. Ostatnim takim, dotyczącym pośrednio także ziem współcześnie polskich, jest katalog Eckhardta Jägera dotyczący map Rugii. U nas taka forma jest wciąż jeszcze mało popularna.

Opracowania katalogowe, szczególnie te starannie przygotowane, o estetycznej szacie graficznej są niezwykle cennym narzędziem w pracy historyka kartografii. Nie tylko bowiem rzeczowa nota katalogowa, ale także wizerunek mapy mogą być przydatne w badaniach na dziejami dawnych map, mogą też stanowić źródło w badaniach historyczno-kartograficznych. Publikacja taka wymaga oczywiście dokładnego opisu bibliograficznego dla każdej mapy, a także wyjątkowo dokładnej reprodukcji zabytku.

6. Opracowanie związane z czynnościami konserwatorskimi

Innym, chyba jeszcze nie w pełni docenionym aspektem badania dawnej mapy, są materiały związane z pracami konserwatorskimi. Z czego wynika to niedocenienie? Zapewne z dość hermetycznego języka, ale i braku zainteresowania procesem wykonawstwa i przechowywania dawnych kartografików. Jak wielki jednak potencjał tkwi w takich badaniach pokazuje niedawny zakup mapy Eilharda Lubinusa do zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego. Dzięki pracom konserwatorskim prowadzonym w Zakładzie Konserwacji Pa-

pieru i Skóry UMK w Toruniu odkryto i szczegółowo opisano będące do tej pory tylko w sferze hipotez cechy tej wyjątkowej mapy z pierwszego wydania. Dało to nie tylko wiedzę o sposobie druku tej mapy, ale rzuciło również pewne światło na kulturę drukarską Księstwa Pomorskiego w tzw. złotym okresie jego rozwoju¹².

Przywołany tu toruński Zakład jest jedynym takim ośrodkiem w Polsce, w którym wnioski z opracowania konserwatorskiego są systematycznie publikowane i prezentowane na konferencjach historyków kartografii.

7. Opis obiektu i analiza metod prezentacji kartograficznej, bez analizy dodatkowych źródeł i kontekstu historycznego

Najpowszechniejszym i najprostszym sposobem omawiania dawnych map jest podstawowy opis obiektu, czasem z dodatkową analizą metod prezentacji kartograficznej. Niestety, o ile zasadna jest taka metoda przy tworzeniu opracowań katalogowych lub studenckich wprawek, o tyle niewiele wnosi ona do stanu badań i bardzo często pozbawiona jest jakiegokolwiek wnioskowania.

8. Mapa jako podmiot – opis obiektu z analizą źródeł innych niż kartograficzne (graficzne) i z kontekstem historycznym

Dlatego właśnie najbardziej wskazanym sposobem analizy dawnej mapy powinno być podejście, które – jak się wydaje – należy do elementarza badacza dziejów kartografii. Chodzi tu o pełne wykorzystanie literatury i konfrontację źródeł. O ile z literaturą jest ten problem, że nie do wszystkich publikacji fizycznie można dorzeć, to skonfrontowanie mapy z materiałami niekartograficznymi (opisami, aktami prawnymi, ikonografią i in.) powinno być bazą, od jakiej należałoby zaczynać poważne badania naukowe. Na marginesie warto dodać, że w tym przypadku tzw. grzech zaniechania popełniają niemal wszyscy badacze.

9. Ujęcie ogólne i regionalne

Gdyby spojrzeć na polskie piśmiennictwo kartograficzne, to oprócz opracowań o charakterze pryncypialnym czy monografii poświęconych pojedynczym zabytkom, wyróżnić możemy dwa nurty. Pierwszy to ujęcia całościowe, z pracą Karola Buczka¹³ na czele, ale i próby syntetyzowania dziejów kartografii powszechnej, jak Mieczysława Sirki¹⁴. Aktualnie w opracowaniu wydawniczym znajduje się,

¹² Zob. B. Górniak, *Wielka Mapa Księstwa Pomorskiego Eilharda Lubinusa – nowe fakty*, „Przegląd Zachodniopomorski”, t. 31, 2016, z. 2.

¹³ K. Buczek, *Dzieje kartografii polskiej XV–XVIII w. Zarys analityczno-syntetyczny*, Wrocław 1963.

¹⁴ M. Sirko, *Zarys historii kartografii*, Lublin, 1999.

wielokrotnie zapowiadana monografia historii kartografii ziem współcześnie i historycznie polskich, która będzie miała charakter podręcznika.

Dużo lepiej, choć też nie idealnie, przedstawia się historiografia regionalna. W zasadzie poza Ukrainą (ta jednak zawiera się w opracowaniach dotyczących kartografii Polski czy Litwy) mamy w polskim piśmiennictwie opracowane dzieje kartografii nowożytnej wszystkich historycznych i współczesnych dzielnic Polski: Prus, Pomorza, Nowej Marchii, Śląska i Litwy. Niestety, ich mankamentem jest to, że powstawały od lat 60. XX w. aż po pierwszą dekadę XXI stulecia. Zmienił się stan naszej wiedzy, nastąpił znaczny przyrost literatury, rozwinęły się wreszcie narzędzia analizy dawnych map. Dość powszechna jest jednak też tendencja do badania danej mapy jako pojedynczego zabytku lub grupowanie map (lub ich wybranych cech) i ich analiza. Takie badania monograficzne pozwalają stworzyć podstawy do dalszych badań porównawczych.

10. Zakończenie

Bliższe przyjrzenie się badaniom nad historią kartografii w Polsce prowadzi do refleksji, że obecnie są one prowadzone w sposób niesystematyczny, bez koordynacji pomiędzy ośrodkami, często przypadkowo i doraźnie. Sformułowanie postulatów na przyszłość jest dziś dość trudne z uwagi na rozproszenie badań, wynikające m.in. z obecnego systemu finansowania nauki. Na tym tle trzeba przyznać, że rola Zespołu Historii Kartografii, jako koordynatora prac ogólnopolskich, nie jest już tak skuteczna jak przed laty. Ale jego postulaty, nawet te sprzed lat, są wciąż aktualne, jak słownik historyków kartografii, kontynuacja bibliografii historii kartografii, kartografia wojskowa i wojenna, kartografia polska okresu zaborów, XIX i XX wieku oraz analiza rozwoju kartografii jako nauki.

Słowa kluczowe: historia kartografii, kartografia historyczna, geografia historyczna, XX wiek

Literatura:

- Bogacz T., Konopska B., 2016, *Historia kartografii we Wrocławiu czy wrocławska szkoła historii kartografii?*, w: *Szkoły, ośrodki i twórcy polskiej historii kartografii. Monografia jubileuszowa Zespołu Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki PAN w czterdziestolecie istnienia*, red. T. Bogacz, B. Konopska, „Z Dziejów Kartografii” t. 20, s. 25–45.
- Buczek K., 1963, *Dzieje kartografii polskiej XV–XVIII w. Zarys analityczno-syntetyczny*, Wrocław.
- Bukowski W., Janeczek A., 2013, *Mapa józefińska Galicji (1779–1783) w przededniu edycji. Przedmiot i założenia programu wydawniczego*, „Studia Geohistorica”, t. 1, s. 91–112.

- Czterdziestolecie Zespołu Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk, 2015, T. Bogacz, B. Konopska, „Z Dziejów Kartografii” t. 19, Warszawa.
- Górniak B., 2016, *Wielka Mapa Księstwa Pomorskiego Eilharda Lubinusa – nowe fakty*, „Przegląd Zachodniopomorski”, t. 31, z. 2.
- Konopska B., 2005, *Potencjalna i rzeczywista rola kartografii użytkowej na przykładzie map samochodowych i turystycznych*, w: *Spółeczna i edukacyjna rola kartografii w Polsce*, red. J. Ostrowski, J. Paślawski „Materiały z ogólnopolskich Konferencji Kartograficznych”, t. 26, s. 55–63.
- Rutkowski H., rec., 2014, *Jan Tyszkiewicz, Geografia historyczna. Zarys problematyki*, Warszawa 2014, „Studia Źródłoznawcze”, t. 52, s. 187–189.
- Sirko M., 1999, *Zarys historii kartografii*, Lublin.
- Skrycki R., 2014, *Współczesne badania nad historią kartografii w Polsce*, w: *Znowuż „z kuferkiem i chlebakiem...”*, *Tom poświęcony Wielkiemu Humanście Julianowi Janczakowi*, red. B. Konopska, J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, Wrocław, s. 125–138.
- Tandecki J., Kopiński K., 2014, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa.
- Tyszkiewicz J., 2014, *Geografia historyczna. Zarys problematyki*, Warszawa.

Polish history of cartography – an attempt to assess the last 40 years

S u m m a r y

The situational structure of historians of cartography is extremely complex, both in terms of education and place of employment. Although the term ‘history of cartography’ imposes the potential dominance of historians, the number of historians specialising in this type of source is relatively small. More active in this area are geographers and specialists from related fields of geography, as well as those from the librarian and archivist communities. Greater activity has also been noticed lately in terms of the participation in historical map research of art historians, conservators, architects and teachers, who are usually historians or geographers by education.

Taking a closer look at the research on the history of cartography in Poland reveals that it is currently being carried out haphazardly, with no coordination between centres, often on an accidental or ad hoc basis. Formulating stipulations for the future is currently quite difficult due to the scattering of research, resulting from the current system of financing education, among other things. Against this background, it must be acknowledged that the role of the History of Cartography Unit as the coordinator of nationwide projects is not currently as effective as in previous years. However, its stipulations, even those from years ago, are still valid.

Key words: history of cartography, historical cartography, historical geography, 20th century